

Het eeuwige leven voor de krant? Eerste balans van het Nationaal Project voor de conservering van de Belgische kranten in internationaal perspectief

Kranten maken een groot aandeel uit van de collecties van bibliotheken, archieven en documentatiecentra. Ze worden vaak geraadpleegd, zowel door de lezer met een algemene interesse als door beoefenaren van de humane wetenschappen. Hun relevantie voor het onderzoek is conjunctuurgebonden, maar doorheen de jaren blijven kranten gevraagd door studenten en onderzoekers, als hoofdbron of als aanvullende bron. Dit succes stelt problemen voor de centra die kranten bewaren: ze moeten informatie ter beschikking stellen van het publiek en tegelijk zorgen dat het materiaal niet definitief verloren gaat. De krant is bijzonder kwetsbaar omdat het een product is voor eenmalige massaconsumptie. Het papier is dan ook van slechte kwaliteit. Dit maakt een groot-schalige aanpak noodzakelijk.

Een internationale problematiek

Het probleem van de bewaring van de kranten is vanzelfsprekend geen exclusief Belgisch probleem. In verschillende landen werden de voorbije jaren initiatieven genomen. De enen opteren voor digitalisering, de anderen geven de voorkeur aan microverfilming. In Nederland bestaat sinds 1997 *Metamorfoze*, het nationaal project voor het behoud van het papieren erfgoed, gefinancierd door het ministerie van OCW. Sinds 2005 beheren het Nationaal Archief en de Koninklijke Bibliotheek samen het project. De kranten zijn één van de pijlers van het programma. Tussen 1998 en 2001 werden landelijke dagbladen op microfilm gezet. Het gaat om vijftig titels uit de periode 1840-1950: onderzoek van het Coördinatiepunt Nationaal Conserveringsbeleid, de voorloper van *Metamorfoze*, had aangetoond dat papier uit deze periode het meest kwetsbaar was. In 2005, fase drie van het programma, komen enkele regionale bladen aan de beurt. Het is de bedoeling vijftien titels te verfilmen. *Metamorfoze* opteert voor microverfilming en niet voor digitalisering. Bij de verfilming wordt vertrokken van volledige reeksen die in zo goed mogelijke staat zijn. Hiervoor wordt geput uit de collecties van verschillende instellingen die kranten bewaren. Prioritair werden kranten gekozen die niet eerder of slechts onvolledig verfilmd waren of waarvan de microvormen van slechte kwaliteit bleken te zijn¹.

Naast *Metamorfoze* startte de Koninklijke Bibliotheek zopas met de Databank Digitale Dagbladen. Doel is nationale,

MARC DHOORE is verbonden aan de Koninklijke Bibliotheek (Afdeling kranten en tijdschriften)
marc.dhoore@kbr.be

DIRK LUYTEN is verbonden aan het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij en aan de Universiteit Gent
dirk.luyten@cegesoma.be

regionale en koloniale kranten te digitaliseren en via het internet raadpleegbaar te maken. Het is een grootschalig project: de verwachting is dat acht miljoen pagina's kranten van de 17de eeuw tot vandaag gedigitaliseerd worden. Het project loopt over vier jaar en wordt gefinancierd met geld van het Nationaal Programma Grootschalige Onderzoeksfaciliteiten. De Koninklijke Bibliotheek heeft al eerder, tussen 1999 en 2001 (dus parallel met *Metamorfoze*) een proefproject uitgevoerd met drie nationale krantentitels uit de jaren 1920. Ze zijn fulltext doorzoekbaar. Ontsluiting artikel per artikel is gebeurd voor één jaar, namelijk 1918. In 2002 werd het project uitgebreid met vier bladen uit de periode 1910-1945. In totaal 350.000 pagina's zijn gedigitaliseerd en beschikbaar op de website van de Koninklijke Bibliotheek (Historische Kranten in beeld)².

De *Scandinavische landen*, Denemarken, Zweden, Noorwegen en Finland, hebben de handen in elkaar geslagen in het project *Tiden*, dat in 1998 van start ging³. Partners zijn de respectieve nationale bibliotheken. In de loop van het project pikten IJsland, Groenland en de Fär Oer eilanden aan. In Finland en Noorwegen participeren twee krantenuitgevers aan het project. De periode is ruimer dan in Nederland (1640-1860) en bij de keuze van de titels leggen de deelnemende landen eigen accenten. Zo focust Finland op de 18de en 19de eeuw, Noorwegen op de 19de en 20ste eeuw en besteden de Zweden veel aandacht aan de periode 1640-1721. Bij de selectie van de titels gaven niet zozeer de materiële staat, maar veel meer de inhoud en de copyrightbepalingen de doorslag. In tegenstelling tot Metamorfoze opteert *Tiden* voor digitalisering en niet voor microverfilming. De gedigitaliseerde kranten kunnen worden gelezen via de website van *Tiden* en van de deelnemende bibliotheken. De zoekmogelijkheden verschillen van land tot land, een gevolg van de mogelijkheid om eigen prioriteiten te leggen. Noorwegen en Denemarken wilden zoveel mogelijk bladen op het web plaatsen, wat leidt tot minder zoekmogelijkheden (enkel titel, datum en plaats). Finland en Zweden opteerden voor fulltext opzoeking, terwijl Finland de artikelen geïndexeerd heeft en via hiërarchische zoektermen opzoekbaar maakt.

De *Bibliothèque Nationale de France* heeft een digitaliseringsprogramma opgestart van nationale kranten dat loopt van 2005 tot 2009. Doel is 21 nationale kranten, met inbegrip van de supplementen van zes ervan, te digitaliseren van het eerste nummer tot en met 1944. Deze grens wordt gekozen om een overeenkomst mogelijk te maken met de uitgevers om de nummers van de laatste 60 jaar commercieel te exploiteren. Dit impliceert dat de eindgrens jaar na jaar kan opschuiven. Wat betreft de techniek werd geopteerd beelden te digitaliseren en niet fulltext, zowel om financiële (goedkopere oplossing) als om inhoudelijke redenen: onderzoekers die de krant als bron gebruiken hebben nood aan het hele artikel in zijn context. De gedigitaliseerde beelden worden via Gallica ter beschikking gesteld en kunnen ook worden opgespoord via de BN-Opale Plus catalogus. De motivering van de BNF om te digitaliseren is niet zozeer

In Nederland werkt Metamorfoze aan de systematische verfilming van nationale en regionale dagbladen. © Metamorfoze Nationaal Programma voor het behoud van het papieren erfgoed Koninklijke Bibliotheek/ Nationaal Archief.

bewaring – de meeste kranten werden al op microfilm overgebracht – maar beschikbaarheid voor het onderzoek. Met de digitalisering hoopt de BNF het gebruik van de krant als bron te bevorderen, in het verleden waren er immers restricties die precies verband hielden met bewaarvereisten. Het project wordt gefinancierd met reguliere middelen van de BNF aangevuld met een subsidie van het ministerie van Cultuur en Communicatie. De tweede fase van het project is het omzetten van beelden in tekst. Daarvoor wordt gezocht naar sponsoring en cofinanciering. De Franse Senaat stelde kredieten ter beschikking.

De BNF voert het digitaliseringsprogramma grotendeels alleen uit, occasioneel wordt samenwerking gezocht met andere instellingen om te kunnen digitaliseren vanaf volledige reeksen originelen van goede kwaliteit. Ook op de uitgevers wordt een beroep gedaan. Het is de bedoeling het programma uit te breiden tot regionale kranten. Hier wordt wel structurele samenwerking voorzien met regionale bibliotheken. Dat is ook het geval voor de digitalisering van heel specifieke collecties, zoals de kranten die soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog in de loopgraven hebben gemaakt. Hier zal worden samengewerkt met de *Bibliothèque de Documentation Internationale Contemporaine* (BDIC). De digitalisering van de kranten is voor de BNF een bouwsteen van de Europese digitale bibliotheek: "in which... newspapers should hold an essential position"⁴.

De *British Library* kiest ervoor kranten uit de 19de eeuw te digitaliseren. Dat is het doel van het project *British Newspapers 1800-1900*, waarmee twee miljoen pagina's gedigitaliseerd zullen worden, wat overeenkomt met 40 nationale en regionale titels. De dagbladen werden gekozen aan de hand van een enquête bij academische gebruikers. 1900 wordt als einddatum gekozen om problemen met copyright te vermijden. Dagbladen die door de uitgevers zelf worden gedigitaliseerd, worden niet in de selectie opgenomen. Waar mogelijk wordt gedigitaliseerd vanaf een bestaande microfilm, anders wordt samen met de digitalisering opnieuw gefilmd. De hele krant wordt gedigitaliseerd, met behoud van alle informatie. Aan de typografie wordt veel aandacht besteed omdat typografie en lay-out voor radicale maatschappelijke en politieke stromingen een bijzondere betekenis hadden. De *British Library* voert deze operatie alleen uit, zonder directe betrokkenheid van andere instellingen. De digitalisering wordt op projectbasis gefinancierd door de *Joint Information Systems Committee*⁵.

De aanpak verschilt van land tot land, maar toch zijn er gemeenschappelijke kenmerken te onderscheiden. Een eerste is het projectmatige karakter van de initiatieven. Het gaat niet om één groot programma voor het digitaliseren of verfilmen van de hele collectie: er worden enkele titels, vaak nationale, uitgekozen. Een tweede kenmerk is dat de financiering grotendeels van buiten de instellingen komt en niet uit de reguliere middelen van de instellingen. De operatie wordt opgezet om de kranten beter te bewaren en bij de digitalisering de lezer meer mogelijkheden te bieden om informatie te vinden in de krant. De Nationale Bibliotheken zijn de drijvende kracht achter deze initiatieven, maar in een aantal landen werken verschillende instellingen samen. De uitgevers van de kranten die nog bestaan, zijn vaak partners. De hefboom voor die samenwerking is financieel: kosten kunnen gedeeld worden of moeten niet gemaakt worden (wanneer een krant de eigen collectie digitaliseert en verfilmt). Een tweede reden is de nood aan volledige collecties van een zo goed mogelijke kwaliteit: die zitten vaak verspreid over verschillende instellingen. Het Britse project heeft in dit verband een probleem aan het licht gebracht bij de voortzetting van de digitalisering: *"There is an urgent need for some form of register or information network of what has been selected for digitisation and what has been worked on that can be checked against before other libraries start to digitise their collections"*⁶.

Deze projecten gingen van start in de jaren 1990, maar zijn vooral na het jaar 2000 op kruissnelheid gekomen. Hoe is de situatie in België?

België

Op vele punten is de situatie in België vergelijkbaar met die in andere landen. Kranten zijn in België net zo goed aan degradatie onderhevig: het papier dat in België werd gebruikt is niet beter of slechter. Kranten worden in België

eveneens gebruikt door onderzoekers en door het grote publiek. Romain Van Eenoo, specialist bij uitstek en promotor van talrijke licentiaatsverhandelingen over de pers of op basis van kranten, schreef daarover in 1999: *"Tijdens de voorbije decennia is het personooftoelichting terechtgekomen. Aan alle universiteiten werden in de Faculteiten Letteren en Wijsbegeerte honderden licentiaatsverhandelingen voorgelegd die rechtstreeks of onrechtstreeks één of ander onderdeel van de problematiek behandelden. Aanvankelijk beperkte de aandacht zich overwegend tot de periode voor de Eerste Wereldoorlog, ze verschoof even later naar het interbellum en recent wordt ook de periode na 1945 aangepakt"*. Een tweede grote gebruikersgroep zijn de studenten Pers- en Communicatiewetenschap die zich meer toeleggen op de recente periode⁷. De pers wordt gebruikt voor de geschiedschrijving van de kranten (waarbij soms de methode van de inhoudsanalyse wordt toegepast) en de erbij betrokken actoren en de lezers. In de politieke geschiedschrijving speelt de krant een centrale rol: ze geeft feitelijke informatie, verschaft inzicht in politieke strategieën en maakt het mogelijk de publieke opinie in kaart te brengen⁸. Bij het ontstaan van de contemporaneïstiek was de krant een eersterangsbron, omdat zeer weinig archieven uit de 19de en de 20ste eeuw ontsloten waren. Dat is vandaag gelukkig helemaal anders, maar dat betekent niet dat de krant alle betekenis verloren heeft.

Kranten zijn en blijven een eersterangsbron voor wie onderzoek doet over de pers zelf. Dat onderzoek komt recent opnieuw op gang. Twee voorbeelden. In 2005 publiceerde K. Van Nieuwenhuysse zijn doctoraatsverhandeling over de krant *De Standaard*⁹. In oktober 2005 vond aan ULB een internationaal colloquium plaats over radicale en communistische pers, dat opvallend veel belangstelling genoot. Het Nederlands Historisch Genootschap wijdt zijn najaarsconferentie in de Koninklijke Bibliotheek Den Haag op 8 december 2006 aan 'Mediageschiedenis: Stijlstand en beweging'¹⁰.

Kranten worden gebruikt voor nieuwe onderzoeksdomeinen zoals de geschiedenis van de publiciteit, maar ook de consumptiegeschiedenis die recent in de economische geschiedenis opgang maakt. Kranten zijn daarin onder meer van belang om greep te krijgen op de culturele component van de consumptie. Literatuurhistorici van hun kant gebruiken de krant veelvuldig, onder meer in het kader van receptieonderzoek.

Niet alleen professionelen, ook het 'grote publiek' heeft belangstelling voor de krant als historische bron. In de Erfgoedsector wordt er bijvoorbeeld gebruik van gemaakt. Zo digitaliseerde de leperse Erfgoedcel zes krantentitels uit de negentiende eeuw¹¹. Ook voor genealogen is de krant een niet te verwaarlozen bron.

Wat betreft de vraag naar kranten is er niet zoveel verschil tussen België en de andere landen. Wel is het institutionele landschap anders. Ten gevolge van de federalisering is er

een veelheid van instellingen ontstaan die kranten bewaren. Naast de stadsbibliotheken, traditioneel eigenaar van grote collecties, en de Koninklijke Bibliotheek, zijn er in Vlaanderen en in Frans-talig België privaatrechtelijke door de overheid erkende en gesubsidieerde archief- en documentatiecentra. Deze instellingen hebben een actief prospectiebeleid ontwikkeld en hebben zo vele krantencollecties boven water gekregen. Het gaat om nieuwe titels of uitgaven of om titels die elders al beschikbaar zijn. Deze evolutie is positief omdat wat verloren dreigt te gaan, gered wordt en omdat het beter is meerdere verzamelingen te hebben dan één enkele in een situatie van snelle materiële degradatie. Decentralisatie en promotie van de eigen collectie komen de belangstelling voor de krant ten goede. Verschillende instellingen nemen zelf initiatieven om de bewaring, ontsluiting en terbeschikkingstelling te verbeteren door verfilming of digitalisering. Zo gaat het AMSAB-IG de *Vooruit* van 1884 tot 1918 digitaliseren. Soms wordt (bilaterale) samenwerking gezocht met andere instellingen. Een gecoördineerde aanpak van al deze initiatieven op de verschillende beleidsniveaus of een platform bestond echter niet, wat leidt tot dubbel werk, een situatie die moet worden vermeden wanneer de middelen schaars zijn. Bovendien is er nog heel wat te doen: slechts 15% van de Belgische kranten is verfilmd en de digitalisering staat nog in de kinderschoenen.

Een ander gevolg van het gebrek aan coördinatie is dat verfilming of digitalisering van de collectie van één instelling niet altijd de garantie biedt dat de collectie volledig is of in goede staat is, zo leren althans de buitenlandse voorbeelden. Vanuit die bekommernis is het 'Nationaal Project voor de bewaring van de Belgische kranten, kortweg 'Presse Papier', in de lente van 2003 van start gegaan. De Koninklijke Bibliotheek en de Stadsbibliotheek Antwerpen liggen aan de basis van het initiatief. Het SOMA werd er wat later bij betrokken. De resultaten van de werking werden voorge-

steld op een studienamiddag in de Koninklijke Bibliotheek op 25 november 2005¹². Het Nationaal Project heeft twee prioriteiten: alle instellingen die kranten bewaren, op welk beleidsniveau ook, samenbrengen en de krantencollecties in kaart brengen. Om die doelstellingen waar te maken werden vergaderingen belegd, eerst per gemeenschap. Daaruit is gebleken dat vier types van instellingen krantencollecties bewaren: stads- en provinciale bibliotheken en archieven, erkende archief- en documentatiecentra van de gemeenschappen, universiteitsbibliotheken en federale wetenschappelijke instellingen. Om het project te begeleiden werd een stuurgroep samengesteld met vertegenwoordigers van elk type instelling. Een bureau (KB, Stadsbibliotheek Antwerpen en het SOMA) zorgt voor de dagelijkse werking en opvolging van het project.

Nadat alle instellingen in kaart waren gebracht, werd hen gevraagd een zo gedetailleerd mogelijk overzicht te maken

'Digitale versie van *La Lutte/De Strijd*, tweetalige lepers blad van het einde van de negentiende eeuw. Het is één van de negentiende-eeuwse kranten die de Erfgoedcel van Leper heeft gedigitaliseerd. Ze zijn online raadpleegbaar op www.geheugenvanleper.be.

van hun krantenbezit en van de kranten die in het verleden op microfilm werden overgezet. Deze actie mag een succes worden genoemd. Het Nationaal Project heeft de gegevens van 84 instellingen. Die gegevens worden momenteel ingevoerd in een daartoe door een medewerker van de Koninklijke Bibliotheek speciaal ontwikkelde database. Deze database, tweede doelstelling van het project, moet het mogelijk maken alle in België bewaarde krantencollecties en de specificatie van hun drager in kaart te brengen. Op voorwaarde dat de gegevens regelmatig worden aangevuld, is deze databank de draaischijf voor de preservatie van de Belgische krantencollecties en wordt het mogelijk de bewaringsproblematiek op een efficiënte, kostenbesparende maar gedecentraliseerde wijze aan te pakken, welke ook de oplossing is die wordt gekozen: overzetten op microfilm of digitalisering (of beide).

- Elke instelling die het plan opvat om te digitaliseren of te verfilmen, kan in de database nagaan of elders dezelfde titel al niet verfilmd of gedigitaliseerd werd.
- De database maakt het gemakkelijker op zoek te gaan naar partners. Partners zijn nuttig om onvolledige collecties aan te vullen of om exemplaren van betere kwaliteit te bemachtigen. Partners kunnen ook gezocht worden om gezamenlijke projecten in te dienen of kosten te delen.
- Met de database kan op een gemakkelijke manier het proces van verfilming of digitalisering worden gevolgd, wat ook voor het beleid van de betrokken instellingen nuttig kan zijn.
- De database wordt voorlopig alleen gebruikt door de instellingen die aan het project deelnemen, maar wanneer alle gegevens ingevoerd zijn kan hij ook ter beschikking van lezers worden gesteld, die dan de gemakkelijkst bereikbare instelling met de krant waaraan hij behoefte heeft, met één muisklik kan lokaliseren.
- Het eindresultaat van de operatie zou moeten zijn dat zoveel mogelijk titels met het beschikbare geld worden verfilmd of gedigitaliseerd.

Door de gedecentraliseerde manier van werken is een grote flexibiliteit mogelijk en kunnen zowel grote als kleine projecten worden opgestart zonder dat instellingen of beleidsniveaus vooraf gedetailleerde afspraken moeten maken. Het voordeel van het Nationaal Project is dat een deel van het voorbereidend werk al werd gedaan, zodat de financiële ruimte voor het eigenlijke verfilmen of digitaliseren groter wordt. Dat kan worden geïllustreerd met het digitaliseringsprogramma van de collecties van de Federale Wetenschappelijke Instellingen, waarin één van de projecten waar de Koninklijke Bibliotheek en het SOMA samenwerken, betrekking heeft op de kranten. Het aantal titels dat kan worden gedigitaliseerd, is groter dan aanvankelijk gedacht nadat rekening werd gehouden met het voorbereidende werk in het kader van het Nationaal Project.

De database maakt ook een voorafgaande discussie over het te volgen procedé (verfilmen of digitaliseren) voor alle kranten minder noodzakelijk. Beide vormen kunnen naast elkaar bestaan.

Het Nationaal Project legt de nadruk op de kranten uit de periode 1830-1950: die zijn het meest kwetsbaar. Voor die periode komt het project uit bij ongeveer 4000 titels. Niet alle instellingen bewaren een volledige collectie. Het Nationaal Project heeft duidelijk gemaakt dat er een grote verscheidenheid bestaat, zowel in het aantal bewaarde titels (van één enkele tot 3000) als in thematiek: sommige instellingen hebben een algemene collectie, andere een heel gespecialiseerde. Een andere vaststelling is dat voor 60% van de titels de collecties erg incompleet zijn zodat een beroep moet worden gedaan op collecties van verschillende instellingen voordat kan worden verfilmd of gedigitaliseerd.

De keuze voor verfilming of digitalisering is de zaak van elke instelling afzonderlijk in functie van financiële mogelijkheden of beleidsopties. In die keuze kan de overweging een rol spelen dat, wat betreft de digitalisering, het vraagstuk van de permanente bewaring nog geen definitieve oplossing heeft gekregen, wat voor sommigen een argument is om te opteren voor microverfilming. Digitalisering biedt op het vlak van de gebruiksvriendelijkheid en de toegankelijkheid van de informatie dan weer een aantal voordelen, die het onderzoek naar de krant en het gebruik van de krant als bron, nieuwe impulsen kunnen geven. Dat is een van de argumenten van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag om het pad van de digitalisering verder te bewandelen¹³.

Het Federaal Centrum voor de Geschiedenis van de Belgische Pers

Om het onderzoek naar de kranten en hun actoren en van de media en de publieke opinie te stimuleren heeft de Koninklijke Bibliotheek het initiatief genomen een Centrum voor de Geschiedenis van de Belgische Pers op te richten. Om de hedendaagse geschiedenis als nieuw wetenschapsgebied te ontwikkelen werd in de late jaren 1950 het Interuniversitair Centrum voor Hedendaagse Geschiedenis gesticht. 44 titels van wat bij historici bekend staat als de 'blauwe reeks' zijn gewijd aan kranten. Daarmee was het werk echter niet af: de nationale kranten kregen niet zoveel aandacht en voor de regionale en lokale pers komt de periode na 1914 heel weinig aan bod. Monografieën over één enkele krant zijn de uitzondering. In het buitenland zit onderzoek over de kranten de jongste jaren in de lift. Zowel de Nederlandse *Volkskrant* als *Het Parool* waren het onderwerp van wetenschappelijk onderzoek. Mariëtte Wolf werkt aan een geschiedenis van *De Telegraaf*¹⁴. Huub Wijffjes bracht het journalistenvak in kaart¹⁵. Van 20 tot 22 september organiseert het *Centre d'histoire de Sciences Po* in Parijs een colloquium over *Le Figaro. Histoire d'un Journal*¹⁶. De problematiek van de preservatie is een tweede aandachtspunt van het Centrum dat de evolutie op dit vlak permanent zal opvolgen.

Tot slot

Het Nationaal Project voor de bewaring van de kranten kan concrete resultaten voorleggen. Het wil vooral een brugfunctie vervullen tussen alle instellingen in België die kranten bewaren. Daarom wordt ook bewust gesproken van een nationaal project, dat alle geledingen van de Belgische staat wil overkoepelen. Er is gekozen voor een open en niet-directieve werkwijze om twee doelstellingen te verzoenen: ieders autonomie respecteren en toch zorgen voor coördinatie om met de beschikbare middelen de bewaring van een maximaal aantal kranten te verzekeren. Eén van de belangrijke afgeleide effecten van het Nationaal Project is ongetwijfeld de netwerking. Collega's leren elkaar kennen, wisselen ervaringen uit en werken samen. Een concreet voorbeeld is de studiedag die het Geheugen van Ieper in november 2006 organiseert rond de ervaringen met de digitalisering van 19de-eeuwse kranten. Het Nationaal Project werkt er graag aan mee. Het heeft ook duidelijk gemaakt dat er voor de bewaring van de Belgische kranten weliswaar inspanningen werden gedaan, maar dat ze alles welbeschouwd beperkt gebleven zijn en coördinatie ontbeerden. Het Nationaal Project heeft de ambitie om impulsen te geven door de verfilming en digitalisering te vergemakkelijken en zo de achterstand die België heeft opgelopen op andere landen, in te halen en klaar te zijn om een rol te spelen in de Europese digitale bibliotheek.

Noten

1. www.metamorfoze.nl
2. Verheusen, Astrid, *Databank Digitale Dagbladen*, in: *HG-Nieuws*, 13 (2006) 2, p. 3-5.
3. <http://tiden.kb.se>.
4. Sanz, Pascal, *Development of electronic periodicals at the Bibliothèque nationale de France: digitisation of French daily newspapers from Mid 19th Century to 1944*. - Paper voor de World Library and Information Congress: 7th IFLA General Conference and Council 'Libraries – A voyage of discovery'. - Oslo, 14-18 augustus 2005. - www.ifla.org/IV/ifla71/papers/141fSanz.pdf.
5. Shaw, Jane, *10 Billion Words: the British Library British Newspapers 1800-1900 Project: some guidelines for large-scale newspapers digitisation*. - Paper voor de World Library and Information Congress: 7th IFLA General Conference and Council 'Libraries – A voyage of discovery'. - Oslo, 14-18 augustus 2005. - www.ifla.org/IV/ifla71/papers/154e-Shaw.pdf.
6. *Ibidem*; p. 13.
7. Van Eenoo, Romain, *Pers en periodieken*, in: Van den Eeckhout, Patricia en Vanthemsche, Guy (eds.), *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19e-20e eeuw*. - Brussel: VUBPress, 1999; p. 1155-1197; p. 1159.
8. *Een recent voorbeeld*: Witte, Els, *Het natiebegriff in het zuidelijke krantendiscours*, in: *Bijdragen en Mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, 121 (2006) 2; p. 222-239.
9. Van Nieuwenhuysse, Karel, *De klauw van een papieren leeuw: een politieke geschiedenis van de krant De Standaard (1947-1976)*. - Leuven: Acco, 2005.
10. www.knhg.nl voor het programma.
11. www.geheugenvanieper.be.
12. *Een neerslag in D'Hoore, Marc en Luyten, Dirk, Nationaal project voor de bewaring van Belgische kranten 'Presse-papier'*, in: *Cahiers de la documentation/Bladen voor documentatie*, 60 (2006) 2; p. 4-8.
13. Verheusen, Astrid, *Databank Digitale Dagbladen*; p. 5.

14. Mulder, Gerard, Koedijk, Paul, *Léés die krant ! Geschiedenis van het naoorlogse Parool, 1945-1970*. - Amsterdam: Meulenhoff, 1996. De Keizer, Madelon, *Het Parool 1940-1945: verzetsblad in oorlogstijd*. - Amsterdam: Otto Gramwinckel, 1991. - 655 p. Van Vree Frank, *De metamorfose van een dagblad: een journalistieke geschiedenis van De Volkskrant*. - Amsterdam: Meulenhoff, 1996. Verheusen, Astrid, *Databank Digitale Dagbladen*; p. 2.
15. Wijffes, Huub, *Journalistiek in Nederland, 1850-2000: beroep, cultuur en organisatie*. - Amsterdam: Boom, 2004. - XII, 620 p.
16. Meer informatie <http://centre-histoire.sciences-po.fr>.

SAMENVATTING

Kranten worden veel gebruikt door onderzoekers en genieten meer en meer belangstelling van het grote publiek, onder meer door inspanningen van de Erfgoedsector. Dit succes stelt bibliotheken en documentatiecentra voor problemen inzake bewaring. In het buitenland is vanaf de jaren 1990 een begin gemaakt met verfilming en digitalisering van (nationale) kranten. In België bestaat sinds enkele jaren het Nationaal Project voor de bewaring van de Belgische kranten, waarvan de Koninklijke Bibliotheek, de Stadsbibliotheek Antwerpen en het SOMA de gangmakers zijn. Doel van het Nationaal Project is de problematiek van de bewaring van de Belgische kranten op een gecoördineerde manier aan te pakken door gegevens van alle instellingen die kranten bewaren samen te brengen.

ABSTRACT

Newspapers are frequently used by researchers and enjoy a great deal of attention by a broad public, mainly thanks to the efforts by the Heritage sector. Because of this success, libraries and documentation centres are confronted with their preservation. Abroad, (national) newspapers were put on microfilm and digitised from the 1990s on. Belgium started a National Project on the preservation of Belgian newspapers a few years ago, with the Koninklijke Bibliotheek, the Stadsbibliotheek Antwerpen and the SOMA as the driving forces. The objective of the National Project is to coordinate all efforts at preserving Belgian newspapers through centralizing data from all institutions preserving newspapers.